

lanságának a vége. Mindenkinél tudnia kell, hogy a becsület nemcsak szép erkölcsi jó, de mint az ember hitelének és becsének mérője, valóságos gazdasági kincs is. Mélyen szívébe legyen vésve minden embernek, hogy a rászedés, a hazugság, az eltulajdonítás nemcsak gyalázatos tény, a mely másnak árt, hanem oly bélyeg, mely első sorban magára a gonoszra süti foltját és átkát.

Becsületes munkásnak vagy üzletembernek, jó fiúnak, hű férjnek és nőnek, gondos és szerető szülőnek, igazi barátoknak lenni ép oly nemes, mint hasznos dolog. Nem irigyelni és nem kívánni el a más igaz keresményét, örvendeni embertársaink megérdemlett előmenetelén és jólétén, oly kötelem és érzés, mely mindnyájunknak csak dicsőre és javára válhat.

Társadalmi hitágazattá emelni a tételt, hogy a becsület és erkölcs oly közös tulajdona és java a társadalom minden rétegének, hogy annak mindenki hivatott és köteles őre. Ezen belátást általánossá tenni az a magas feladat, mely a társadalmi árnyalatok érdek —, érzület — és munkaösszhangját foglalja magában, alkalmas arra, hogy kiegyenlítse a látszólagos és soha nem valódi érdekelletéket. A fajok, törzsek és nemzetiségi töredékek tanulják meg, hogy a testvériség nemcsak nemes fogalom, hanem egyuttal jó speculatio is.¹

Szóval: az észszerű belátás általános ápolása és a jóirányujelmedzés a legjobb óvszera bajok ellen. E célra költeni és tenni a legjövődélmezőbb társadalmi gazdálkodás, mely gyümölcseit a bűntények apadásában a börtönök ürülésében, a közjólet terjedésében és fokozódásában, a fogalmak, szokások és erkölcsök tisztulásában és a társadalmi összhang általánosságában hozza meg.

Ezen gyakorlati ujjmutatásokkal csakis azt kívántam közelebről megvilágítani, hogy ha az állapotokat, ha az emberek cselekvényeit kívánjuk javítani: akkor mindenekelőtt beruházásokkal kell kezdenünk a társadalmi gazdálkodást is. Jó vető magról kell gondoskodnunk, ha jó aratást kívánunk. Mert ok nélkül semmi sincs. Okokról és tényezőkről kell gondoskodnunk, melyekből úgy sarjadjon ki az üdvös társadalmi élet, mint a tiszta buzából a dus vetés.

Ily gazdálkodásra tanít meg bennünket az okszerűség törvényének áldásos ismerete és tisztelete. Csak ez az áldott törvény tanít meg arra, minő okoknak minők az eredményei, csak ez a törvény képesítheti a társadalmat oly okok és tényezők alkalmazására, melyek dus aratást biztosítanak.

E bölcselmi magaslatról nézve, nem korlát, nem teher az emberen és társadalmán az okszerűség törvénye, hanem megbecsülhetlen mértéke és szabályozója az életnek, oly magasztos hatalom, mely megmenti az embert attól, hogy az oktan akaratkény és szeszély értéktelen játékszerévé süllyedjen.

E törvény tiszteletéhez felemelkedve, tudva azt, hogy a rend és mérték örök szabály és örök valóság: sugárzó homlokkal tekinthet az ember a világelet összhangjára, mert a felséges valóságból erőt, biztóságot

merítve nyugodt lélekkel mondhatja a «bölcselmi» tanokban kísértő önkény és véletlen agyrémes koholmányain: el tőlem kísértet, nincs hatalmad felettem: én a rend és törvény világának vagyok őspolgára!

(Vége.)

Dr. Dobránszky Péter.

A keresked. jog egysége a magyar korona területén,

különös vonatkozással a ném. bir. ker. főtörvényszékre.

Folytatás.

Kereskedelmi ügyek alatt a törvényszéket életbe léptető törvény mindazon polgári peres ügyeket érti, melyek támasztatnak:

1. kereskedők ellen (német keresk. törv. 4. §-a.) azoknak kereskedelmi ügyletei alapján (n. k. t. 271—276. §§-ai). Nem kereskedők elleni ügyek még akkor sem tartoznak a bir. keresk. főtörvényszék hatásköréhez, ha az ügylet a nemkereskedő részéről is kereskedelmi ügyletet képez. A törvény tárgyalása alkalmával ez javaslatba hozatott ugyan, azonban gyakorlati szempontokból, hogy t. i. a bir. keresk. főtörvényszék munkaköre tulságosan ki ne terjesztessék, az indítvány elvetetett;

2. váltó alapján a közönséges német váltórendszabály értelmében;

3. a következőkben megjelölt jogviszonyok alapján:

a. valamely kereskedelmi társulat tagjai között, a titkos társtag (stiller Gesellschafter) és az üzlettulajdonos között, ugyszintén az alkalmi társaság részesei között fenforgó jogviszonyok alapján úgy a társasági viszony tartama mint annak felbontása után; nemkülönben valamely kereskedelmi társulat felszámoló vagy előljárói és a társulat vagy annak tagjai közötti jogviszony alapján;

b. valamely kereskedelmi cég használatából származó jogviszony alapján;

c. valamely fenálló kereskedelmi üzlet átruházásából a szerződő felek között támadó jogviszony alapján;

d. a cégvezető, kereskedelmi meghatalmazott vagy segéd és az üzlettulajdonos, ugyszintén egy harmadik és azon személy között keletkező jogviszonyok alapján, ki mint cégvezető vagy kereskedelmi meghatalmazott egy kereskedelmi ügyletből felelős;

e) a kereskedelmi alkuszok iparszerű ügyleteiből köztök és a felek között támadó jogviszonyok alapján;

f) a tengerjog viszonyai alapján.

Ha egyes ország törvényei szerint az elsőfolyamodású kereskedelmi bíróságok hatásköréhez ezeken kívül még más ügyek is tartoznak, ezek a birodalmi ker. főtörvényszékre vonatkozó törvény értelmében szintén kereskedelmi ügyeknek tekintetnek. Midőn pedig egy keresetben több, kereskedelmi és nemkereskedelmi ügy foglaltatik össze, melyek fölött egy közös ítéletben kell határozni, a bir. ker. főtörvényszék illetősége csak akkor van megállapítva, ha a kereskedelmi ügy értéke nagyobb mint a nemkereskedelminek értéke. Ugyanez áll viszonzkereset esetében is, midőn a viszonzkereset a keresettel

Folytatás a mellékleten.

¹ Chevalier: «Weltindustrie» előszavában HORN EDE.

együtt intézendő el, ha kereskedelmi és nem kereskedelmi ügyek képezik az eldöntés tárgyát.

A birodalmi kereskedelmi főtörvényszék ezen hatásköre későbbi törvények által tetemesen kiterjesztetett, még pedig oly ügyekre is, melyek a kereskedelmi joggal semmi összefüggésben nincsenek. Oka ennek az volt, hogy a német birodalom megalkotásával sok törvénykezési ügy birodalmi ügygyé válván, szemben a perrendtartás tervezett közösségével czélszerűbbnek találtattott, új birodalmi törvényszékek szervezésétől a közös eljárás életbeléptetéséig eltekinteni s e helyett inkább a már meglevő kereskedelmi főtörvényszék hatáskörét kiterjeszteni, jöllehet ez annak eredeti feladatával össze nem egyeztethető.

Azon ügyek, melyekre a fentebbieken kívül a bir. ker. főtörvényszék hatásköre kiterjed, következők:

1. a birodalmi fiscus ellen intézett kártérítési keresetek a *tulajozási illetékek eltörlésére* vonatkozó 1870. évi június 1-jén kelt birodalmi törvény alapján;

2. az *írói tulajdonjogra* vonatkozó 1870. évi június 11-kén kelt bir. törvény alapján támasztott polgári különösen kártérítési, nemkülönben büntetőjogi peres ügyek;

3. a *consuláris bíróságok* hatásköréhez tartozó peres ügyek az 1871. ápril 22-ki törvény alapján;

4. az 1871. évi június 7-kén kelt birodalmi törvény alapján a *vasutaknál, bányákban és gyári üzletekben előforduló emberölések vagy sérülések* miatt indított kártérítési keresetek;

5. mindazon *elsass-lotharingiai* ügyek, melyek azelőtt a párisi semmitőszék hatásköréhez tartoztak (tehát nemkereskedelmi, nevezetesen büntetőjogi ügyek is.);

6. a *birodalmi tisztviselők jogviszonyairól* szóló 1873. évi márczius 31-kén kelt törvény alapján megindított fegyelmi ügyek; a mennyiben ugyanis a legfőbb fegyelmi bíróság a bir. ker. főtörvényszék székhelyén alakíttatik s legalább öt fegyelmi bírósági tag a bir. ker. főtörvényszék tagjai közül vétetik;

7. a *partetöde jogról* szóló 1874. évi május 17-kén kelt bir. törvény alapján támasztott ügyek.

A mi a birodalmi kereskedelmi főtörvényszék *eljárását* illeti, úgy ez, a mennyiben eltérés nincs megállapítva, azon ország polgári ill. büntető eljárása szerint alakul, melyből a kérdéses ügy a bir. ker. főtörvényszék elé terjesztetett. Azon országokban, melyekben a jogorvoslat felszerelése, azaz, a felelőviteli periratok beterjesztése, elfogadása ill. késedelem miatti visszautasítása körüli eljárás a legfőbb országos törvényszéknek alárendelt valamely bíróságot illeti, ez a birod. keresk. főtörvényszékkel szemben is helyt foglal. Midőn ellenben a felperelés a legfőbb országos törvényszék hatáskörébe tartozik, a felperelés az országos főtörvényszék és nem a bir. kereskedelmi főtörvényszék által vétetik foganatba. A felszerelés után azután az országos főtörvényszék a periratokat a bir. ker. főtörvényszékhez teszi át.

A mennyiben egyes perrendtartások értelmében a jogorvoslat fölötti határozat előtt az országos főtörvényszék előtt szóbeli tárgyalás tartandó, ezen tárgyalás a

birodalmi keresk. főtörvényszék által foganatosíttatik. Ha ily szóbeli tárgyalásoknál az államügyészség közreműködése kívántatik, az államügyészi teendőket a bir. kereskedelmi főtörvényszéknél alkalmazott államügyész teljesíti. Ugyanez áll azon büntetőjogi ügyekre nézve is, melyek a bir. keresk. főtörvényszék hatásköréhez tartoznak. Illetőségi viták kikerülése szempontjából azon intézkedés hozatott, hogy azon határozat, melynél fogva valamely országos főtörvényszék magát illetékesnek vagy azért nemilletékesnek mondotta ki, mert a bir. keresk. főtörvényszék illetékes, vagy az utóbbinak azon határozata, mely által ez magát illetékesnek vagy nemilletékesnek azért nyilvánította, mert egy országos főtörvényszék illetékes, megtámadás tárgya nem lehet, hanem a másik törvényszékre nézve kötelező.

Az *ügyek elintézése* a bir. keresk. főtörvényszéknél következő módon történik:

Közbenszóló s hasonló végzések, ha nem valamely fél felszólamlása folytán hozandók, vagy különös aggályok fenn nem forognak; avagy ha az eljáró tanács elnöke az előadást külön el nem rendeli: a «decernens» által az elnök beleegyezése mellett előadás nélkül hozatnak. Az írásbeli eljárásnak alávetett, valamint a felszólamlási ügyekben (Beschwerdesachen) általában egy előadó neveztetik ki. Az előadó írásbeli, legalább a szavazatot és annak rövid indokolását tartalmazó relatiót tartozik benyújtani, melynek alapján azonban az ügyet szóval is előadhatja. Valjon társelőadó neveztessék-e ki, az elnök tetszésétől függ. A szóbeli tárgyalásnak alávetett ügyekben előadó csak akkor neveztetik ki, ha azt azon ország perrendtartása rendeli, melyből az ügy a bir. keresk. főtörvényszék elé terjesztetett.

A tanácskozások úgy az írásbeli mint a szóbeli eljárásnak alávetett ügyek fölött jegyzőkönyvvezető hozzájárulása *nélkül* folytattatnak. Ha ítélet hozatott, az elnöklő azt egy célra vezetett könyvbe (Spruchbuch) írtatja be; a szavazatok aránya azonban ki nem tűntetetik.

A tanácskozásokat az elnök vezeti, ő teszi fel a kérdéseket és szedi a szavazatokat. Ha véleménykülönbség forog fenn a kérdések feltevése vagy a szavazás eredménye iránt, a tanács határoz.

Vége követk.

Dr. Nagy Ferencz.

A büntetőjogi elévülésről, tekintettel az új magyar fenytörvényjavaslatra.

III.

A nemjogász előtt nem oly rejtélyes dolog, ha ez mondatik: • N. N.-nek büntetése elengedtetett, mert kiegyezkedett a meglopattal, a lopás által okozott kár tekintetében • mint ha azt mondanók: • N. N. még vád alá sem kerül, meg nem fenytetik, mert az általa elkövetett bűntény elévült már! • Az elévülés miatti büntetlenség merőben ellenkezésben látszik lenni a népek közös jogérzetével. Hogy az általános jogérzetnek valóban meg nem felel az elévülés, az igaz; de ennek történeti oka van.

Régebben a népek nem állami, de vallási törvények által kormányoztattak; a legfőbb jogszabályok kötelező vagy tiltó törvényként maga az egyház által vétettek a nemzetek kebelébe —